

**BUDAPEST XXI.
KERÜLET**

**CSEPEL
ÖNKORMÁNYZATA**

KÉPVISELŐ

J A V A S L A T
közterület nevének megváltoztatására

Készítette: **Németh Szilárd**
képviselő

Előterjesztő: **Németh Szilárd**
képviselő

Az előterjesztés egyeztetve:

Az előterjesztést megtárgyalásra javasolja:
az Ügyrendi, Jogi, Kisebbségügyi és Rendészeti Bizottságnak

Törvényességi szempontból ellenőrizte:

Dr. Szeles Gábor
jegyző

Leadási idő: 2007. október hó 15. nap

Testületi ülés időpontja:
2007. október 24.

**Budapest XXI. Kerület Csepel Önkormányzata
Képviselő-testület
Fidesz - KDNP Képviselő – csoport**

**Előterjesztés
közterület nevének megváltoztatására**

Tisztelt Képviselő –testület!

Kerületünkben nemcsak a Munkásőr utca, de a Ságvári Endréről elnevezett utca is a rendszerváltás előtti Kádár-korszak naftalinszagú nosztalgiáját idézi. Ráadásul Ságvári Endre történelmi megítélése – politikai hovatartozásra tekintet nélkül – nem konszenzusos. Ideje, hogy a kerület vezetői is belássák, megérett az idő a cselekvésre, nem lehet tovább nosztalgiázni a kommunista rezsim „hősein”, meg kell változtatni a Ságvári Endre utca elnevezését. Olyan személyről kell elnevezni a közterületet, akire egyértelműen és egyhangúlag büszke lehet kerületünk lakossága, hiszen tevékenysége kiemelkedő volt nemzetünk történelmében, személye pedig egyöntetű közmegbecsülésnek örvend.

Idén ünnepeltük Gróf Batthyány Lajos születésének 200. évfordulóját, sőt a bicentenárium tiszteletére nevezték el 2007 –et Batthyány évnék. . A közeljövőben ennél alkalmasabb időpont nem kínálkozik arra, hogy illetékes önkormányzatként kezdeményezzük a Fővárosi közgyűlésnél a Ságvári Endre utca nevének, Gróf Batthyány Lajosra való megváltoztatását. Ehhez minden jogi feltétel adott (halála óta több mint 25 év telt el; ismerjük születési és halálozási dátumát, munkásságát; tíz évnél régebbi a Ságvári Endre utca elnevezés).

Kérem a tisztelt Képviselő-testület tagjait, hogy előterjesztésünket támogatni szíveskedjenek.

Budapest, 2007. október 14.

**Németh Szilárd
frakcióvezető**

Határozati javaslatok:

- 1) Budapest XXI. kerület Csepel Önkormányzata Képviselő-testülete javasolja a Fővárosi Közgyűlésnek, hogy a Budapest, XXI. kerület Ságvári Endre utca (HRSZ 209360) nevét Gróf Batthyány Lajos utca névre változtassa meg.

Felelős: Tóth Mihály polgármester

Határidő: elfogadásra: azonnal
végrehajtásra: 2007. október 31.

*A határozat elfogadásához a Képviselő-testület **egyszerű többségű** szavazata szükséges.*

- 2) Budapest XXI. kerület Csepel Önkormányzata Képviselő-testülete úgy dönt, hogy felkéri Tóth Mihály polgármestert, hogy a névváltoztatási javaslatot egyidejűleg küldje meg dr. Demszky Gábor főpolgármesternek és Ughy Attila bizottsági elnöknek.

Felelős: Tóth Mihály polgármester

Határidő: elfogadásra: azonnal
végrehajtásra: 2007. október 31.

*A határozat elfogadásához a Képviselő-testület **egyszerű többségű** szavazata szükséges.*

Batthyány Lajos [szerkesztés]

A Wikipédiából, a szabad lexikonból.

Németújvári gróf **Batthyány Lajos** (Pozsony, 1807. február 10. – Pest, 1849. október 6.): Magyarország első alkotmányos miniszterelnöke.

Tartalomjegyzék

- 1 Életpályája
- 2 Írásai
- 3 Emlékezete
- 4 Források

Életpályája [szerkesztés]

Édesapja gróf Batthyány József, édesanyja Skerlecz Borbála volt. Apja korán meghalt, ezután a családi birtokon házitanító tanította, később anyja Bécsbe küldte a Klinkowström-féle nevelőintézetbe, amelyet 16 évesen fejezett be. Ezután kadétként Olaszországba ment, ahol a Miklós-huszároknál hamarosan hadnagyi rangot ért el. Ekkor komoly tanulmányokba kezdett, Zágrábban jogot hallgatott, s ott e tárgyból sikeres vizsgát tett. 21 éves korában nagykorúsította magát, elhagyta a katonaságot, és átvette apai örökségét.

1830-ban a főrendiház tagja lett, e minőségében jelen volt a koronázási országgyűlésen, majd később az 1832–1836-ikén már jelentékeny szerepet töltött be, mint az ellenzék vezére. Már a harmincas évek elején azok közt volt, akik a lónemesítést, majd általában az állattenyésztést a lóversenyek rendezésével kezdeményezték, és ezzel a magyar gazdasági egyesület alapjait lerakták. Széchenyi István gróf példájára felkarolta a selyemhernyótenyésztést is, e célból saját birtokán több mint 50 000 eperfát ültetett. Ez idő tájt alakult meg az ő közreműködésével a Vas vármegyei szombathelyi gazdasági egyesület, 1843-ban pedig az ő elnöksége alatt a cukorgyár-egylet.

1836-ban feleségül vette Zichi és Vásonkeői Zichy Antónia grófnőt, Zichy Károly gróf és Batthyány Antónia grófnő leányát. Az esküvőt az ikervári Batthyány-birtokon tartották. 1842-ben megszületett leányuk, Ilona (1842–1929), 1846-ban fiuk, Elemér (1846–1932).

Az 1840 és 1844-iki országgyűlésen a főrendi szabadelvű ellenzék vezéralakja volt. Részt vett az ipar színvonalának emelésére létesített országos magyar iparegyesület szervezésében is, itt került először közvetlen kapcsolatba Kossuth Lajossal, aki az egyesület igazgatója volt. Kossuth neki köszönheti 1847-es országgyűlési követé történő megválasztását.

Batthyány Lajos 1848–1849-iki parlamenti és politikai szerepe eléggé ismert. A császár 1848-ban az első magyar minisztérium megalakításával bízta meg, ő az 1848. március 23-i ülésen olvasta fel

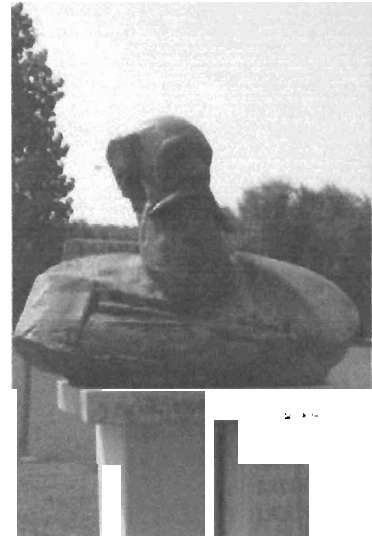
Batthyány Lajos gróf (Barabás Miklós, 1840-es évek)

Miniszterelnöki pecsétje 1848-ban

miniszterei jegyzékét. Lamberg Ferenc Fülöp 1848. szeptember 28-i felkoncolása után Bécsbe utazott, és miniszteri megbízatását visszaadta a császárnak. Lemondott egyszersmind országgyűlési követi tiszteréről is, és visszavonult a magánéletbe. E perctől azonban, immár közpolgárként engedett a honvédelmi bizottság parancsának, fegyvert fogott mint közkatona Theodorovich tábornok ellen Vidoss József seregében Vas megyében, ahol azonban leesett lováról, és súlyosan megsebesült a karján.

Felgyógyulása után újra országgyűlési követé választották, s 1848. december 31-én ő tette azt az indítványt az országgyűlésen, hogy küldöttséget indítsanak Windisch-Grätz tábornagyhoz, és ha lehet, Olmützbe is a császárhoz, hogy békét kérjenek. Ő maga is e küldöttség tagja volt, amelynek azonban nem sikerült remélt célját elérnie. Néhány napig fogva tartották, majd szabadon engedték. Visszautazott Pestre, ahol 1849. január 6-án újra elfogták, s a budai laktanyába zárták. A magyar seregek közeledtével Pozsonyba, Laibachba, Olmützbe, s a főváros visszafoglalása után ismét Pestre hozták, ahol felségsértés miatt kötél általi halálra ítélték. Ezt az ítéletet később kegyelemből (és a nyakán a maga által vágott seb miatt) golyó által való kivégzésre módosították, s október 6-án kivégezték.

szobra a Nemzeti Történelmi Emlékparkban

Írásai [szerkesztés]

Országgyűlési beszédei és írásai a korabeli naplókban és politikai lapokban találhatóak. A cukorrépa termesztésről szóló szakszerű írása a *Magyar Gazda* című folyóirat 1842. évfolyamának második számában jelent meg.

Emlékezete [szerkesztés]

- Holttestét családja a pesti ferencesek templomának kriptájában rejtette el, majd 1870. június 9-én a nemzet gyásza mellett átvitték a Kerepesi úti temetőbe. Sírja fölé 1874-ben a székesfőváros díszes mauzóleumot emelt (Schickedanz Albert műve).
- Arcképét Barabás Miklós festette meg.
- Batthyány-örökmécses Budapest V. kerületében.
- A Batthyány tér és a Batthyány utca Budapest I. kerületében (a Vízivárosban).
- A Professzorok Batthyány Köre (2002-ben alakult civil szervezet).
- A Batthyány Lajos Alapítvány (1991-ben létrehozott magánalapítvány).

2004

2005

2006

2006

2007

2007

2008

2009

2010

2007. OKTÓBER 15.

A Titkárságról
Évfordulós Pályázatok
Emlékek
Évfordulók
Letöltés
Partnereink

PROGRAMKERESŐ

IDŐPONT

ÉVFORDULÓ

SZERVEZŐ

HELYSÉG

MEHET

Batthyány Lajos emlékezete

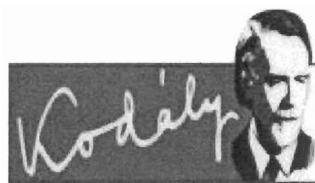
KERESÉS:

FÓRUM

FELIRATKOZOM A HÍRLEVÉLRE

AKTUÁLIS

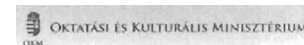
BATTHYÁNY EMLÉKÉV 2007
TUDOMÁNYOS ÉS
KÖZMŰVELŐDÉSI PÁLYÁZAT
KODÁLY JUBILEUM 2007
KÖZMŰVELŐDÉSI PÁLYÁZAT
KODÁLY JUBILEUM 2007
MEGHÍVÁSOS PÁLYÁZAT
NEMZETI ÉVFORDULÓINK
2007
HM IRODALMI PÁLYÁZAT
2007
KÉPZŐMŰVÉSZETI

Batthyány Lajos gróf (1807-1849) a magyar reformkor kiemelkedő nemzeti érzelmű arisztokratája, akinek ismertsége az 1848-at megelőző évtizedben vetekedett Széchenyi István népszerűségével. A forradalom közelmúlt 150. évfordulójának ünneplésekor azonban a felelős kormány, s annak elnöke: Batthyány Lajos nem kapott figyelmet. Ez egyébként az ünnep összetettségéből (forradalom és szabadságharc) következett, hiszen Batthyány nem volt forradalmár, sem a szabadságharc vezető alakja. Kossuth Lajos, majd Deák Ferenc születésének 200. évfordulója az első felelős miniszterelnököt szinte mellékszereplővé tette. A Batthyány körüli információ hiányát jól mutatja, hogy a Nemzeti Bank által 1999-ben kibocsátott Batthyány-omlékérmen 1806 szerepelt a születés dátumául, holott 1982-ben, a születés 175. évfordulóján az ELTE tudományos ülészakot rendezett, s a sajtó is tudósított arról, hogy ez alkalmából a Batthyány-mauzóleumnai – az Elnöki Tanács részvételével – koszorúzás is volt.

A Batthyány személyét és szerepét övező nagymértékű feledékenység nem csupán az elmúlt fél évszázad forradalomközpontú történeti szemléletének a következménye. 1849 után a gróft, az önkényuralom áldozatát nem lehetett nyilvánosan ünnepelni. 1870-ben a család és a főváros ünnepélyesen újratemette Batthyányt, de a kormány tagjai – néhányan – csak magánemberként vettek részt. 1867 után, az alkotmányos berendezkedés eltért 1848-tól, így az első felelős miniszterelnök tevékenysége nem szolgált precedensül. A közvéleményt egyébként a Kossuth-Görgey vita, pontosabban Görgey „árulásának” kérdése

ALKOTÓPÁLYÁZAT 2007
 SERKENJ FEL, KEGYES NÉP!
 FELHÍVÁS ÉRDEKES
 ÉPÜLETEK MEGNYITÁSÁRA
 KODÁLY - PÁLYÁZATI
 EREDMÉNYEK
 FELHÍVÁS HADTÖRTÉNELMI
 VETÉLKEDŐRE
 BATTHYÁNY - PÁLYÁZATI
 EREDMÉNYEK
 BATTHYÁNY LAJOS
 VÁNDORKIÁLLÍTÁS
 BATTHYÁNY-VETÉLKEDŐ
 KÁRPÁT-MEDENCEIEKNEK
 BATTHYÁNY LAJOS ÉS KORA
 KÁRPÁT-MEDENCEI
 VETÉLKEDŐ
 ELINDULT A FIDELIO ÉS A
 KODÁLY 125 KÖZÖS JÁTÉKA
 ÚTMUTATÓ
 KODÁLY
 EMLÉKHANGVERSENY A
 MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN

foglalkozta. A Kossuth-kultusz 1918 után a forradalmat főző Széchenyi hivatalos kultuszával igyekeztek ellensúlyozni. 1945 után a forradalmi jellemvonásokkal felruházott Kossuth került a megemlékezések középpontjába. A belső árulók elleni harc jegében felélesztett „Görgey-kérdés” következtében az érdeklődés a fegyveres harc eseményei felé fordult, s így az 1848 márciusától szeptemberig terjedő „békés” időszak történései teljesen háttérbe szorultak.

A Batthyányról alkotott kép homályosságához egyébként az is hozzájárult, hogy a gróf nem vezetett naplót, s nem volt kiterjedt levelezése sem, ami segítette volna tevékenységének jobb megismerését. 1932-ben megjelent ugyan pörének feldolgozása, de a szerző nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy kiemelje Batthyány és Kossuth ellentétét, amit védekezése során a gróf többször hangsúlyozott. A marxista igényű történetírás így – újabb kutatások nélkül – egy ideig a forradalom ellenségének, s az udvarral minden áron kiegyezni akaró személynek tekintette Batthyányt.

A kutatás bebizonyította, hogy az 1848. évi törvények értelmében szervezett nemzetőrség felállítása, valamint a honvédek toborzásának megindítása Batthyány hatásköre volt. Ez az 1970-es évek elején vált ismertté a szakma számára. Azonban évek teltek el, amíg az akkor egységes középiskolai történelemkönyv szerzője a volt miniszterelnöknek erről a tevékenységéről egy-két mondatot beiktatott a szövegbe. Mivel ez így nem kapott különösebb hangsúlyt, a tanárok többsége a tananyag adott felépítése mellett erre az egy-két mondatra érthetően nem fordított nagy figyelmet. A diákok, ha többletinformációt igényeltek, az a Görgey kérdés kapcsán tették. Batthyány besorolt október 6-a áldozatai közé, s miniszterelnöki tettei helyett inkább az maradhatott meg a tanuk emlékezetében, hogy öngyilkossági kísérletével miként sikerült elkerülnie az akasztást.

[Batthyány Lajos gróf \(Sulinet\)](#)

[Batthyány Lajos \(Wikipédia\)](#)

[Batthyány Lajos \(Magyar Életrajzi Kalauz\)](#)

[Főoldalra](#)

[Nyomtatható](#) [Küldés](#)

[Webmester](#) | [Impresszum](#)

ÉS IRODALOM

Ungváry Krisztián

Egy emléktábláról

A magyar antifasiszták számára Ságvári Endre egyfajta vonatkoztatási pont. A Szépilona vendéglő falán elhelyezett emléktábláját nemcsak ők, hanem magas rangú politikusok is megkoszorúzzák, mint pl. Hiller István, a Magyar Szocialista Párt elnöke. A koszorúzás kapcsán tavaly kritikus hangok is megszólaltak (lásd Hahner Péter és Papp László Tamás, *ÉS*, 2004/33., 34.), mondván, Ságvári Endre antifasiszta ellenálló tevékenysége nem demokratikus, hanem diktatórikus célt követett, amit az is bizonyít, hogy kommunista politikusként helyeselte a Molotov-Ribbentrop-paktumot és a sztálini párt intézkedéseit.

Nem tudhatjuk, hogy Ságvári mit tett volna 1945 után. Családjának többsége kommunistasága miatt 1945 előtt megtagadta, de a háború után közülük többen is akadtak, akik a totális diktatúra szolgálatára adták magukat, húga például az MDP Központi Vezetőségének munkatársa, majd 1956 után az MSZMP KB tagja is volt. A sor folytatható volna, de a Ságvári-történetben sokkal fontosabbak azok a szálak, amelyek miatt a Szépilona kocsiszín mellett a Remíz vendéglő falán még egy márványtáblának volna helye... Minden jel szerint erről a Ságvári-ügyben az antifasiszta emlékkultúrát szorgalmazók mit sem tudnak. Fencsik Flóra azt emelte ki, hogy Ságvári "legalább visszalőtt", Donáth Ferenc szerint "nyilasokkal vívott kézitusa", Sándor Iván szerint "Ságvári elpusztítói gyilkosok".

Mindegyik állítás súlyos tárgyi tévedés. Ságvári ugyanis nem visszalőtt, hanem ő lött először. Letartóztatói közül egyik sem volt a nyilas párt tagja. A kirobbant tűzharcban a nyomozók szolgálati kötelességüket teljesítették, nem nevezhetők gyilkosoknak.

Ezek a tévedések is súlyosak, de eltörpülnek amellett, hogy Ságvári személye elválaszthatatlan azoktól a gyilkosságoktól, amelyeket nevében és nevével követtek el. Halála 1945 után azonnal politikummá, és több perben is justizmord forrásává vált. Az illegális kommunista párt túlélői érthető módon szerették volna felelősségre vonni azokat a rendőröket és csendőröket, akik 1945 előtt kihallgatásaikon és kínzásaikban részt vettek. Sokan részben ezért léptek be a politikai rendőrség, a későbbi ÁVH soraiba. Itt kezdettől fogva ugyanazokat a módszereket használták, mint az őket korábban kihallgatók. Lényeges különbség volt azonban, hogy a Horthy-rendszer rendvédelmének nem volt szüksége prekonceptiók gyártására ahhoz, hogy a kommunistákat üldözze, míg a kommunisták számára a folyamatos koncepciógyártás határozta meg a felelősségre vonást, amelynek során ugyanazt a büntetést kapta bűnös és ártatlan. Erre példa a Ságvári-ügy is.

*

A későbbiek megértéséhez szükséges először vázolni, mi is vezetett 1944. július 27-én Ságvári halálához. Rendőrnemzetek már régebben figyelték

Ságvári egyik kapcsolatát, részben azért, mert azt hitték, hogy az illető nyomán Kádár Jánost is le tudják tartóztatni. Kádár helyett azonban Ságvári nyomára bukkantak, akit július 27-én reggeltől követtek, majd amikor Ságvári egy elvtársával, Szabados Lajossal találkozott a mai Szépileti vendéglőben (akkor Nagy cukrászda), utasítást kaptak letartóztatására. Gondot okozott, hogy nem volt mindenkinél pisztoly, és csak egy kötözőszij állt rendelkezésre. Ságvári a kerthelyiségben, a leghátsó asztalnál foglalt helyet. Négy polgári ruhás rendőrnemzet, Palotás Ferenc törzsőrmester, Kristóf László őrmester, Cselényi Antal államrendőrségi detektív és Pétervári János őrmester, gépkocsivezető vett részt a letartóztatási akcióban. Szabados Palotás és Kristóf, Ságvárit Cselényi és Pétervári fogta közre. Hárman pisztolyukat is elővették, mindkettőjüket megmotozták, és Kristóf egy nála lévő szíjjal el is kezdte kötni Szabadosot. Hallotta, hogy motozás közben Cselényi odaszólt Ságvárinak "kár a gőzért, Endre". Ez azonban nem hatott nyugtatóan, mert Ságvári a táskájához kapott, onnan kirántott egy pisztolyt majd azonnal lövöldözésbe fogott, és az eléje álló Cselényivel összeverekedett. Kristóf Cselényi segítségére sietett, és lefogta Ságvári kezét. Palotás lövöldözni kezdett, de a nagy tumultusban Ságvári helyett Kristóf felkarját találta el, ami miatt az kénytelen volt elereszteni Ságvári kezét, aki ezt kihasználva kiszabadult és elfutott. Már a lövöldözés kezdetén Cselényit a vállán, Pétervárit a hasán, Kristóft a combján sebesítették meg Ságvári golyói, Kristófnak a dulakodás közben combcsontja is eltört. Ságvári eldobta a kiürült tárú pisztolyt, és kiszaladt a kerthelyiségből. Az utána rohanó Cselényi kiabálására "fogják meg, tolvaj!": a kapuban egy beszédkész és egy feltűzött szuronyú puskás katona állta Ságvári útját, egyik el is gáncsolta, de Ságvári továbbfutott. A Budakeszi úton, a bejárattól nem messze érte utol Cselényi golyója. Ságvári összeesett, a sérült rendőrökkel együtt kórházba szállították, de útközben Pétervárival együtt meghalt.

1945 után azonnal megindult a háborús és népellenes bűnösök felelősségre vonása. Mivel a csendőrség és rendőrség nyomozói közül sokan szadisztikus eszközöket alkalmaztak a nyomozások során, érthető, hogy az illegalitást túlélő és jelentős részben az új erőszak szervezetekben tevékenykedő kommunista párttagok mindent elkövettek annak érdekében, hogy börtönbe juttassák kínzóikat. Ennek során már kezdettől fogva történtek furcsaságok. A kommunistaellenes nyomozásokat vezető Juhász István csendőrnemzetot halálra ítélték, de Antal bátyját, aki ugyanúgy ugyanazokban a nyomozásokban vett részt, a politikai rendőrség kiképzőnek megtartotta, és később életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték.

Palotás Ferencet 1948-ban tartóztatták le. Az ellene indított eljárás jogilag megalapozott lehetett volna, hiszen Palotásra számtalan tanú bizonyította, hogy kihallgatások során szadisztikusan viselkedett, vert, villanyozott, sőt az 1945 januárjában kivégzett Braun Éva nemi szervébe gumibotot is dugott. Első fokon Palotást halálra is ítélték, de a fő vádpont nem a sok esetben rokkantságot, néha halált okozó verések, hanem "Ságvári elvtárs" meggyilkolása volt. Utóbbi titulus elég sajátos, hiszen egy bíróság elvileg független és pártok felett áll - formalitásokkal azonban a szocialista jogszolgáltatás gyakran nem foglalkozott.

A Budapesti Népbíróság ugyan nem tudta bizonyítani, hogy Palotásnál lett volna pisztoly. Ennek ellenére emberölésben bűnösnek találták, mivel vádlott-társaival "akarategységben" követte el tettét, és ezért teljesen mindegy, hogy a helyszínen ki lőtt. A Népbíróságok Országos Tanácsa (NOT) azonban életfogytiglanra enyhítette az ítéletet, mondván, hogy nem bizonyítható, hogy a letartóztatók szándéka "eleve Ságvári Endre

megölésére irányult volna". A NOT figyelembe vette azt is, hogy a vádlott a letartóztatásban parancsra vett részt, és ezért ezt a vádpontot mellőzte. Palotás jellemrajzához tartozik, hogy a kínzásokban tanúsított túlbuzgósága mellett volt, akit megmentett, perében több mentő tanú is megjelent. Így bizonyítást nyert az is, hogy az időközben az ÁVH-n meggyilkolt Ries István igazságügy-minisztert figyelmeztette a német megszálláskor arra, hogy letartóztatása küszöbön áll, és több zsidót is mentett, anyagi érdekeltség nélkül.

Palotás Ferencet 1956. november 1-jén szabadították ki a börtönből a felkelők. Azonnal az osztrák határ mellett élő rokonaihoz utazott, és feleségül vette menyasszonyát, aki az életfogytiglani ítélet ellenére sem hagyta el. Bár könnyen megtehetné volna, nem disszidált, 1957-ben önként jelentkezett a rendőrségen abban a reményben, hogy büntetését mérséklék. Először lecsukták, de 1957. október 24-én a börtönben és azóta tanúsított "példás magaviseletére tekintettel" elengedték, de Kristóf kézre kerülése után ismét letartóztatták.

*

Több oka is volt annak, hogy 1956 után Ságvári Endre ügye ismét terítékre került. Az ÁVH utódszerveként újjáalakuló politikai rendőrség igyekezett bebizonyítani, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc a "horthy-fasizmus" műve volt. Ennek érdekében az összes bűnügyi nyilvántartásban szereplő nyilast és csendőrt ellenőrzés alá vonták. A politikai rendőrség ugyan egyetlen esetet sem talált, amikor ilyen múltú személyek jelentős szerepet játszottak volna a forradalomban, de több esetben eljárást tudtak indítani 1944-1945-ös vagy 1919-es cselekményekért. Ha pedig szabályos eljárásra nem volt mód, akkor ügyeket kreáltak.

Ennek során került elő Kristóf László, aki Palotással ellentétben nem vett részt a kihallgatásokban. Kristóf feladata ugyanis a helyszíni figyelés, a beépülés volt, letartóztatottakkal a dekonspirálódás veszélye miatt gyakorlatilag nem kerülhetett kapcsolatba.

1944. júliusi sebesülése olyan súlyos volt, hogy ausztriai fogságba eséséig gipszben feküdt, a nyilas kormány alatt tehát semmiben sem vállalhatott szerepet. A nála lévő igazolványok segítségével sikerült 1945 után illegalitásba mennie. Békéscsabán telepedett le, ahol feleségével együtt kishaszonbérletben földet művelt, valamint alkalmi munkákat végzett a MÁV és a Szervestrágyagyűjtő Vállalat alkalmazásában, és a téészbe is belépett. Kristóf vesztét az újjáalakuló besúgóhálózat okozta. Az ÁVH utódszerve számos ügynököt alkalmazott csak azért, hogy utcai beszélgetések során "ellenséges elemeket" derítsen fel. Erre használták "Lovas István" nevű ügynököket is, akinek "állandó feladata vidéki útjai alkalmával ellenséges személyek felderítése" volt. "Lovas" jelentése alapján indult Kristóf ellen nyomozás. Az ügynök az ebédlőben a mezőhegyesi méntelep vezetőjével beszélgetett, amikor utóbbi az ott lógó, "munkásmozgalmi mártírokat" ábrázoló képek közül Ságváriára mutatva azt kérdezte, hogy "ismertem-e ezt a csirkefogót? Mondtam, hogy nem. Erre elmondta, hogy Ságvárit az ő sógora lőtte agyon Budán egy cukrászdában, aki abban az időben nyomozó csendőr volt."

Erre beindult a gépezet. Kristófit 1958. január 22-én letartóztatták. Ennek során bizonyos szempontból a Ságvári-ügy ismétlődött meg, mert a letartóztatás során több hiba történt, és Kristóf ismét megsebesült. A

lakásán megjelenő rendőrök ugyanis nem mondták meg neki, hogy le akarják tartóztatni, ő viszont vonakodott elmenni, mondván, esik az eső. Az egyik nyomozó erre elment erősítésért. Ez után Kristóf mégis elszánta magát az indulásra. Az utcán haladva beugrott egy ház udvarára, az utána nyomuló nyomozóval dulakodni kezdett, kiverte kezéből a pisztolyt, majd elfutott. Egy járókelőtől biciklit szerzett, és volt adósától 4000 forintot vett magához. Nem volt azonban esélye, mert a helyi karhatalmisták hajtóvadászatot indítottak ellene. A mezőberényi Körös-híd mellett fogták el. Kristóf azt kiabálta, nem fogja hagyni magát élve elfogni, inkább lőjék agyon. Egy sorozat combon találta, lába (1944-hez hasonlóan) ismét eltört.

Az új eljárás során Palotás és Kristóf mellé hamarosan további csendőröket és rendőröket is begyűjtöttek, akiknek ugyan nem volt közük Ságvári halálához, de kínzásokban részt vettek. Összesen 13 személy került a bíróság elé. Erre azért volt szükség, hogy a fizikai bántalmazásokban alapvetően részt nem vevő Kristóft összemoshassák a szadista kínzásokkal megalapozottan vádolható személyekkel. Az eljárás során 74 tanút hallgattak meg, köztük sokan 1945 előtt az illegális kommunista párt tagjai voltak, és szörnyű bántalmazásokat szenvedtek el letartóztatásuk során. Néhányan, mint Nonn György legfőbb ügyész, Hazai Jenő ávéhás ezredes a Kádár-, illetve Rákosi-rendszerben maguk is törvénytelen ségek sorozatát követték el, és a pert nyilvánvalóan boszszúállásra is használták. A perben szerepet kapott az 1956-os szabadságharcot gyalázó könyvet megjelentetett hírhedt házaspár, Hollós Ervin és Lajtai Vera is. Hollós ekkoriban a politikai rendőrség "belső reakció" elleni osztályát vezette, és korábban a Nagy Imre-per egyik felelőse volt, nevéhez tapad gyakorlatilag minden 1956 utáni megtorló eljárás, tehát több száz ember haláláért és ezrek börtönbe jutásáért felelős. Felesége, Lajtai Vera pedig illegális kommunistaként szenvedő alanya volt a Hain-féle rendőrnnyomozók kínzásainak.

Az 1959. szeptember 12-én ítéletet hirdető katonai bíróság nem ismerte el az 1949-es Legfelsőbb Bíróság ítéletét, és Palotás Ferencet bűnösnek találta Ságvári Endre megölésében. Természetesen ugyanúgy bűnösnek találták Kristóft is, annak ellenére, hogy a bíróság megnyugtató módon továbbra sem tudta megállapítani, hogy melyikük lőtt Ságvárira. Kristóf vallomása szerint ugyanis nála nem volt pisztoly. A halálos lövéseket egyébként is Cselényi Antal adta le, ezt Ságvári Endre boncolási jegyzőkönyve is megerősítette. A per során fel sem merülhetett, hogy az érintettek szolgálati szabályzatban leírt kötelességüket teljesítették akkor, amikor a lövöldözővel szemben fegyverüket használták. Ha nem ezt tették volna, akkor maguk is súlyos kötelességmulasztást követtek volna el.

A bíróságot az ilyen "apróságok" nem érdekelték. Az ítélet feje tetejére állította a jog értelmezését, amennyiben a Horthy-rendszer erőszakszervezeteinek teljes tevékenységét jogtalannak, míg az ezzel szembeni erőszakos ellenállást jogosnak ismerte el.

"A fegyverhasználat kérdésében a bíróság megállapította, hogy a munkásmozgalom tagjai és az egyéb üldözöttek tisztában voltak azzal, hogy elfogásuk esetén, ha a csendőrnnyomozók kezeibe kerülnek, milyen sors vár rájuk, nevezetesen durva bántalmazás, megkínzás és rendszerint halál. Éppen ezért, ha ennek tudatában szökést, ellenállást kíséreltek meg, esetleges fegyverhasználat közbeiktatásával is, az jogos, igazságos ellenállás, márpedig a joggyakorlat szerint ilyennel szemben törvénytelen a fegyveres fellépés. Különösen azt célozza a törvényhozó akarata a népbírósági törvény vonatkozásában, így annak szelleme és indoklása is."

A bíróság logikája szerint tehát a Horthy-rendszerben politikai ügyben a rendszer oldalán fegyvert használók mindenképp bűncselekményt követtek el, akkor is, ha erre a másik fél kényszerítette rá őket. Ráadásul a cselekményt nem emberölésnek, hanem gyilkosságnak értékelték, ami előre megfontolt szándékosságot feltételez, és kizárja azt a lehetőséget, hogy a fegyverhasználatra kényszerítő külső körülmények miatt került sor. Félreértés ne essék: természetes, hogy a bíróságnak el kell ismernie az ellenállás jogát. Az azonban ebből nem következik, hogy az ellenállással szemben fellépők automatikusan megvalósítják a bűncselekmény tényállását.

Az ítéletben azonban ennél is tovább mentek, mert leszögezték, hogy teljesen mindegy, ki is lőtt, a helyszínen tartózkodók mindegyike kollektív bűnös.

"Végül a katonai bíróság azon nyomozók, detektívek magatartását, akik nem a fizikai bántalmazásban, megkínzásban vettek részt, hanem csupán ezt megelőzően nyomozati cselekményeket végeztek, így munkásmozgalomba beépülés, provokatív cselekmények, figyelés, házkutatás, letartóztatás stb. - a későbbiek szerves részének kellett hogy tekintse, ui. minden csendőrnnyomozó, ugyanúgy, mint minden üldözött személy, tisztában volt, hogy az ő munkájának mi a célja, és ha az eredménnyel jár, az üldözöttekre milyen sors következik be. Már pedig ezt tudva, az ezzel szembeni ellenállást jogosnak, az ilyen igazságtalan, törvénytelen cselekvőseget pedig a népbírósági törvény szelleméből, a szocialista jogtudat és igazságérzetből kiindulva pedig törvénytelennek kellett tekinteni, így az ebben résztvevők pedig jelen bűnügyben is megállapított bűncselekmény tettesei."

Ezzel a formulával mindenben vétkesnek lehetett nyilvánítani Kristófit. Róla öt tanú vallotta, hogy részt vett bántalmazásokban, de ezek közül egyet augusztusban bántalmaztak, amikor Kristóf kórházban feküdt. Kurucz István és az ávéház Hazai Jenő nem emlékezett pontosan. Bekker Lajos, Pintér Marianne és Gáspár Ferenc esetében tűnt többé-kevésbé egyértelműnek, hogy Kristófit látták a kihallgatások során, bár ő ezt végig tagadta. A fő vádpont egyébként nem a verésekben történt, utólag nehezen bizonyítható részvétel volt, hanem "Ságvári elvtárs meggyilkolása", valamint az, hogy Kristóf "megrögzött ellenség, aki elfogásakor is a végsőkéig ellenállt. A börtönből összejátszást kísérelt meg, az egész eljárás során nemcsak konokul tagadott, hanem az egész igazságszolgáltatásról lebecsülő önteltséggel nyilatkozott mindvégig, még a tárgyalás során is, egészen az utolsó szó jogán tett nyilatkozatáig."

A bíróság kicsinyességére és rosszindulatára jellemző, hogy Kristóf húgának nem engedték meg, hogy vallomást tehessen, és ez után nem részletezett "tiszteletlen magatartása" miatt 200 forintos pénzbírsággal is sújtották.

Palotás és Kristóf elítélése a jogtiprás szélsőséges esetének tűnhet, de a bíróság jogilag abszurd ítéletei mégsem nélkülöztek egyfajta logikát. A Kádár-rendszer az 1945 előtti csendőröket, rendőröket és hivatásos tiszteket ugyanezen elv alapján sújtotta kollektív büntetéssel. Igaz, legtöbbjük esetében ez csak abból állt, hogy munkahelyi előmenetelüket akadályozták, gyermekeik nem tanulhattak egyetemen.

Másodfokon a Legfelsőbb Bíróság ítélkezett. Szemben az elsőfokú ítélettel,

amelyben legalább Palotás beismerő magatartását életfogytiglani börtönnel "honorálták", rá is a halálos ítéletet szabták ki. A per többi vádlottjának ítéleteit is súlyosbították, Molnár Mihályt halálra, Bujdosó Józsefet életfogytiglani börtönre, a többieket 2 és 8 év közti szabadságvesztésre ítélték. Az ítéleteket 1959. november 18-án végrehajtották. Az érintettek családrait is meghurcolták, gyermekeiket a rendszerváltásig hátrányban részesítették. A diktatúra burkolt továbbélése, hogy Kristóf özvegyének tizenöt évvel a rendszerváltás után is viselnie kell a koncepciók ítélet szegyenbélyegét.

*

A nemzeti emlékezet és a jog oszthatatlan. Ha van antifasiszta minimum (amit pl. György Péter az ÉS múlt évi 38. számában szorgalmazott), akkor léteznie kell antikommunista minimumnak is. Szomorú, hogy erről sokan nem akarnak tudomást venni. Ságvári emléktáblája előtt minden évben koszorúznak, de arra senki sem emlékszik, hogy a jog meggyalázásával Ságvárira hivatkozva, az ő nevével és az ő nevében embereket akasztottak fel és családokat tettek tönkre. Ezzel a magatartásukkal az antifasiszták magukat hiteltelenítik, másokkal szemben pedig ugyanazt a "halottgyalázást" követik el, amelyet az ÉS múlt évi 35. számában Kozák Gyula a Ságvári-koszorúzóknak ellenzőivel szemben emlegetett.

A rendszerváltás óta magukat "megújultnak" tartó antifasiszták arra hivatkoznak, hogy a mártírok emlékét azért ápolják, mert azok a diktatúra áldozatai. Ha megemlékezésük tényleg hiteles volna, akkor fejet hajtának a kommunista diktatúra áldozatai előtt is, különösen abban az esetben, ha ez a két dolog annyira összefonódik egymással, mint Ságvári esetében. Így ezt a feladatot másra bízzák, és ezzel maguk is hozzájárulnak ahhoz, hogy tetteiket kegyeletsértőnek lehessen tartani, és a saját felelősségükkel szintén szembe nem néző (jobboldali) szervezeteknek igazuk legyen az antifasisztákkal szemben. Bekövetkezhet, hogy a "Magyar Csendőrök Baráti Köre" vagy hasonló egyesület Ságvári táblája mellett el kíván majd helyezni egy emléktáblát a szolgálatteljesítés közben hősi halált halt, valamint a koncepciók perekben később elítélt csendőrök és rendőrök emlékére. Morális okokból nem lehet megtagadni e kérés teljesítését. Ráadásul tekintettel a kommunista terrorra, egy ilyen emléktábla iránt van is Magyarországon igény. Nem volna sokkal jobb, ha a demokrácia hívei minden jogsértés nyilvános elítélését felvállalnák?

Élet és Irodalom
49. évfolyam, 31. szám